

Brunfels: Kreuterbuch, 1535, Kletten.

Geschreven en vertaald door Nico Koomen.

Kletten.

Von dem nammen dipes krauts.
Von dipem kraut wissen die bawleüt wol zû sagen, welche damit geplagt seind, und wz diser unglückhafftiger kreüter, seind alle Lappe genennt. davon auch Vergilius in Geotgicis.

Von Kletten geschlecht, und gestalt.
Es seind under fyerley geschlechten der Kletten, welche bezeychnet werden durch das wôttlin Aparine, und Xan- (t ij) (cl) [159] thion bey dem Dioscoride, grossze und kleine, aber des onderscheydts halben, ist man d sach auch noch nit recht eyns.
Von der grossen Bardana hab ich gesagt in der Rosshûb, das die selbig ettlich wôllen nennen Arcion, und Personatam. Aber von dipem nammen wôllen wir die gelerten lasszen zancken, genûg ist es, das wir wissen, was grosse, und klein Kletten seyen. Es wissen auch die kinder uff der gassen was Kletten seind, welche solich einander ins hot werffeu, und an die kleyder, und damit sonderlich ir kurtzweil treiben.

Krâfft der gemeynen Kletten.
Kletten kraut würt hefftig gebtaucht für das gryen, und der lenden steyn, bâder darup zû

Klissen. (Arctium lappa)

Van de namen van dit kruid.
Van dit kruid weten de bouwlieden goed te zeggen welke daarmee geplaagd zijn en wat deze ongelukkige kruiden ze zijn alle Lappe genoemd, daarvan ook Virgilius in Georgics.

Van klissen geslacht en gestalte.
Er zijn onder viervormig geslachten der klitten welke betekend worden door dat woordje Aparine en Xanthion (t ij) (cl) [159] bij Dioscorides, groot en klein, echter vanwege het onderscheid is men de zaak ook noch niet echt eens.
Van de grote Bardana heb ik gezegd in het hoofblad die datzelfde ettelijke willen noemen Arcion en Personata. Echter van deze namen willen we de geleerden laten zaniken, genoeg is het dat we weten wat grote en kleine klissen zijn. Het weten ook de kinderen in de poorten wat klissen zijn welke zulke elkaar in het haar werpen en aan de klederen en daarmee bijzonder hun tijdverdrijf drijven.

Kracht der gewone klissen.
Klissen kruid wordt heftig gebruikt voor dat

machen. Ettlich sammeln die steynlin so in den Kletten seind, pulverizieren die selbigen, und btrauchents für den steyn. Die grôsst Bardan über geschwullst gelegt, hat ein sonderliche krafft die selbigen zû legen, und zû vertreiben. Sein blatt lescht gewisszich all hitzige schâden, an schenckelen votab.	gruis en de lendensteen, baden daaruit te maken. Ettelijke verzamelen de steentjes zo in de klissen zijn, verpoederen diezelfde en gebruiken het voor de steen. De grootste Bardan over zwellingen gelegd heeft een bijzondere kracht diezelfde te leggen en te verdrijven. Zijn blad lest zeker alle hete schaden, aan schenkels vooral.
---	--

Fuchs;

Van grote klis. Kapittel 13. (Arctium lappa)

Namen.

Grote klis wordt van de Grieken geheten Arcium en Prosopium, van de Latijnen echter Personatia. De apothekers noemen ze Lappam maiorem en Bardanam. Oorzaken zulke namen hebben we in ons Latijnse kruidenboek voldoende aangetoond.

Gestalte.

Grote klis heeft bladeren de kouwoerde gelijk, doch grotere, harder, zwarter en harig, op de andere zijde tegen de aarde askleurig. De stengel is rond, wit met purperrood vermengt, heeft veel zijtwijgen en daaraan groeien grote klissen, die zijn eerst groen en gewinnen veel gebogen hakkels waarmee ze zich aan de kleren hangen. Zulke klis bloeien schoon lichtbruinrood. De wortel is recht, lang en uitwendig zwart en inwendig wit, een bittere smaak.

Zijn groeiplaats.

Grote klis groeit graag achter de tuinen, aan de kanten der akkers, bij de oude hoven en ongebouwde oorden.

Tijd.

Tegen juli brengt dit kruid zijn klissen en die purperrood bloeien.

De natuur en samengesteldheid.

De grote klis trekt tezamen, droogt en verteert.

De kracht en werking.

De wortel een quinten zwaar met dennennootjes gestoten en gedronken is een kostbare artsenij diegenen zo bloed en etter uitwerpen. Ze is ook goed gestoten en opgelegd diegenen zo grote smarten der leden hebben vanwege breken of kneuzen der benen en leden. De groene bladeren opgelegd zijn nuttig tot de oude schaden, dan ze helen diezelfde. De bladeren gestoten en met zout vermengt opgelegd zijn zeer goed diegenen zo van de adders, woedende honden en andere giftige dieren gebeten zijn. Desgelijks ook de wortel gestoten en opgelegd. Ze verdrijft ook de krop zo ze met vet vermengd wordt opgelegd. De bladeren gestoten en met het witte van een ei vermengt en overgelegd helen de brand

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl> en : <http://www.volkoomen.nl/>